

JOSÉ MARTÍ

Göklerde Eriyip
Gitmek İsterdim

Çeviri: ATAOL BEHRAMOĞLU

JOSÉ MARTÍ

Göklerde Eriyip
Gitmek İsterdim

Can Yayınları 2012

José Martí'nin *Abdala*, *Ismaelillo*, *Versos libres*, *Versos sencillos*, *Flores del destierro* adlı kitaplarından derlenmiştir.

© 2011, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Can Yayınları'nda 1. basım: Kasım 2011

Bu kitabın 1. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © iStockphoto.com

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1369-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

JOSÉ MARTÍ

Göklerde Eriyip
Gitmek İsterdim

ŞİİR

Türkçesi

Ataol Behramoğlu

JOSÉ MARTÍ, 1853 yılında Havana'da doğdu. İlk şiirlerini 15 yaşında yayımladı. 16 yaşında *La patria libre* gazetesini kurdu. İspanya'ya sürgüne gönderildi. 1874'te Zaragoza Üniversitesi'nde hukuk ve edebiyat diploması aldı. Fransa, Meksika ve Guatemala'da yazarlık çalışmalarını sürdürürken bir yandan da öğretmenlik yaptı. Özgürlük temalı şiirleriyle ünlendi. Denemeleri de İspanyol-Amerikan düzyazısının başyapıtları arasında sayıldı. Uzun yıllar sürgün yaşadığı New York'tan Küba Bağımsızlık Savaşı'nı başlatmak üzere döndüğü ülkesinde Dos Ríos düzlüklerinde yapılan bir çarpışmada öldü. Küba bağımsızlık mücadelesinin simgesi ve Latin Amerika kurtuluş hareketlerinin esin kaynağı sayılır.

ATAOL BEHRAMOĞLU, 1942'de İstanbul, Çatalca'da doğdu. 1966'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1965'ten başlayarak yayımladığı yapıtlarıyla çağdaş şiirimizin önde gelen şairleri arasında yer aldı. Şiir kitaplarının yanı sıra anı ve gezi kitapları da yayımladı. Puşkin, Lermontov, Gorki ve Çehov başta olmak üzere çok sayıda Rus yazar ve şairin yapıtlarını dilimize kazandırdı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Başkanlığı görevinden sonra profesör titriyle Beykent Üniversitesi'nde öğretim üyeliğini, *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığını sürdürmektedir.

İçindekiler

José Martí	13
<i>Abdala</i> 'dan	
IV. Sahne	25
V. Sahne	27
<i>Ismaelillo</i> 'dan	
Küçük Prens	37
Uyanık Düş	40
Güzel Kokulu Eller	41
Benim Şövalyem	42
Alacalı Tüy Sorguçlar	43
Ruhumun Oğlu	44
Omzumda	46
Benim Sakim	47
“Özgür Şiirler”den	
Şiirlerim	51
Akademik	53
Devsel Kadeh	54
Güzellik Susuzluğu	55
Büyük Kentin Sevgisi	57

Göklerde Eriyip Gitmek İsterdim	60
“Nasıl Doğuyorsa Çölde Palmiyeler”	61
“Tumturaklı ve Süslü Şiire Karşı”	63
İki Yurt	65
Kanatlı Kupa	66
Ruhumun Ağacı	67
Şiir	68
“Şiir Kutsaldır...”	69
“Basit Şiirler”den	
I	75
II	78
III	79
V	81
VII	82
VIII	84
X	85
XXIII	88
XXV	89
XXVI	90
XXX	91
XXXIV	92
XXXVII	93
XXXVIII	94
XL	95
XLI	96
XLIV	97
XLV	98
XLVI	100

“Sürgün Çiçekleri”nden

Acılı Pazar 107

Selamlarım Şiiri 108

Toprak Çatırıyor 110

Kitaplara girmemiş şiirlerden

10 Ekim 115

İki Prens 116

Melitina Azpeitia’ya 118

JOSÉ MARTÍ

José Martí XIX. yüzyıl Latin Amerika'sında sömürgeciliğe karşı savaşın öncülerinden ve dünyanın ilk antiemperyalist savaşçılarından. Adı, Bolívar, San Martín, Hidalgo gibi, Latin Amerika ulusal kurtuluş savaşı önderlerinin yanındadır. 1895 yılında savaş alanında öldürüldüğünde, İspanyol sömürgecilerine karşı Küba'nın kurtuluş savaşını yönetmekteydi. José Martí'nin yaşamı; şair, kuramcı düşünür olarak yapıtı, ülkesi Küba'nın ve tüm Latin Amerika'nın devrim ve kültür tarihinde, temel, yaratkan ve yön veren bir kaynaktır.

José Martí, 28 Ocak 1853'te Havana'nın yoksul bir semtinde doğdu. Babası bir topçu çavuşuydu. 1868 yılında Doğu Küba'da İspanyol sömürgeciliğine karşı başlayan ve on yıl sürecek olan ayaklanma patladığında Martí öğrenciydi. 1869 yılında, okul dergisinde *Abdala* adlı manzum dramı yayımlandı. Çocuk denecek yaşta yazdığı bu ilk önemli yapıtında genç yazar Küba edebiyatında yarım yüzyıldır en seçkin yazarların savunduğu özgürlükçü, yurtseverce düşüncelerden esinlenmişti.

Abdala devrimci sertliği ve patetik duyarlılığıyla tipik bir Martí ürünüdür. Martí aynı yıl, İspanyol sömürgeciliğine karşı davranış ve eylemlerinden ötürü tutuklanıp altı yıl kürek cezasına mahkûm edildiğinde on yedi yaşındaydı.

1871 yılında cezası sürgüne çevrildi ve genç Martí sömürgeci başkente, Madrid'e gönderildi. Aynı yıl orada *El presidio político en Cuba* (Küba'da Siyasal Zindanlar) adıyla yayımladığı broşür, gerçekten de çok seçkin bir yazarlık yeteneğinin ve devrimci bir tutkunun tanıtıdır. 12 yaşında bir siyasi

tutuklunun, Lino Figuredo'nun yaşamı çevresinde Küba'da siyasal tutukluların yaşadığı korkunç koşulların anlatıldığı bu broşürü, anlatım gücünün etkililiğini ve yazarın genç yaşını da göz önünde tutarak, Dostoyevski'nin *Ölümler Eviden Anılar'* ıyla karşılaştırmak yanıltıcı olmaz.

Genç Martí, İspanya'da, sömürgeci yönetimi yerinde tanıdı. Bu sırada Küba'da ayaklanma ve sömürgeci baskı sürmekteydi. İspanya dönemi, Martí'nin bir devrim savaşçısı olarak kişiliğinin belirmesinde, görüşlerinin kesinleşmesinde büyük önem taşır. Burada, Madrid ve Zaragoza üniversitelerinde hukuk, felsefe ve filoloji öğrenimi gördü. İlk siyasal makalelerini bu dönemde yazdı.

José Martí 1874 yılında İspanya'dan ayrılarak Latin Amerika'ya döndü. Başta Meksika olmak üzere, birçok Latin Amerika ülkesinde dolaştı. Sömürgeci zulmüne ve halk yığınlarının yoksulluğuna bu kez Latin Amerika çapında tanık oldu. Yaşamının bu döneminde Martí, özellikle Meksika basınında, siyasa ve edebiyat konularında birçok makale yayımladı. Tiyatroya ilgi duydu. Birkaç oyun ve pek çok tiyatro eleştirisi yazdı. Küba'da sömürgeciliğe karşı savaş, Kübalı toprak sahiplerinin İspanya monarşisiyle anlaşmasıyla, 1878 barışıyla sona erdi. On Yıl Savaşı diye adlandırılacak olan bu uzun ayaklanma ve savaş dönemi, Küba ulusal kurtuluş tarihinde büyük bir önem taşır. José Martí aynı yıl çıkan aftan yararlanarak Küba'ya döndü.

Yurdunda çok az kalabildi Martí. Küba'nın kurtuluşu için New York'ta kurulan bir komitenin temsilcisi olarak ve bir yeraltı örgütü oluşturduğu suçlamasıyla aynı yıl yeniden tutuklandı ve yeniden İspanya'ya sürüldü. 1878 yılı, Küba siyasi yaşamında önemli bir tarihtir. Gerek toprak oligarşisi, zengin din adamları ve yüksek bürokratlardan oluşan egemen sınıflar; gerekse köylülüğü ve güçsüz burjuvaziyi temsil eden liberal görüş, bu dönemde siyasal partiler olarak ortaya çıktılar. Gerici parti, açıkça monarşiye ve sömürgeci devlete bağlılık yanlısıydı. Liberal parti, ılımlı bir reformculuğu savunmaktaydı. Devrimci bir partiye yoktu henüz.

José Martí 1880 yılında, İspanya'dan Kuzey Amerika'ya geçmeyi başardı. Güneyde ve kuzeyde bir çeşit göçmen hayatı sürdürdü. Yaşamının geri kalan kısmını tümüyle yurtdışında geçirecektir. 1882'de karısının, oğlunu da alarak Küba'ya dö-

nüşü Martí için büyük bir sarsıntı oldu. Aynı yıl New York'ta yayımladığı ilk şiir kitabı *Ismaelillo*'ya bu acının titreşimleri yansdı. *Ismaelillo*'nun yayımlanışı Küba ve Latin Amerika edebiyatında büyük önem taşıyan bir olgudur. Oğluna karşı duyduğu sevgi ve ayrı oluşun üzüntüleri, şiirlerin başlıca konusudur. Somut, nesnel imgeler; keskin, şiddetli renkler ve çok güçlü bir trajedi duygusuyla örülmüş bu kısa dizeli, türkü tadındaki şiirlerin bir özelliği de Martí'nin halk şiiri geleneğinden yararlanması, kurgusallığı ve söylevci bir tonu geriye iterek, ezgi ve esnekliği ön plana çıkarmış oluşudur. Bu özellikleriyle José Martí, Küba edebiyatında romantizmin kurucusu olan José Maria de Heredia'nın ve daha yakın ustası Rafael Mendive'nin açtığı çığırda ilerlemektedir. Fakat çok kişisel duyguları olağanüstü bir içtenlikle şiirleştirebilme ve onlara evrensel bir boyut katabilme yeteneği Martí'yi ilk kitabıyla da yeni bir dünya kavrayışının habercisi yapmaktadır:

Oğlumun oğluyum ben
Onunla yeniden başlıyorum.

Martí'nin yaşamında gerçekten inanılmaz yoğunlukta ve çok yönlü bir çalışma döneminin başlangıcıdır bu. 27 cilt tutan toplu yapıtlarının büyük bir bölümü, Martí'nin kurtuluş savaşını başlatmak üzere Küba'ya döndüğü ve savaş alanında vurularak öldüğü 1895 yılına kadar sürecek olan bu 15 yıllık dönemde yazılmıştır. José Martí Kuzey Amerika'da, Latin Amerika halklarının "evrensel muhabiri" gibi yaşamaktadır. Şiirine büyük etkisi olan Walt Whitman'la tanışıklığı bu döneme rastlar. Daha kendi ülkesi Amerika'da tanınmayan Whitman'ı o dönemde Latin Amerika'da tanıtan makaleler yazar. Emerson, Longfellow, M. Twain gibi ünlü Amerikan şair ve yazarlarıyla tanışıklığı ve onları Latin Amerika'da tanıtan yazılar yazışı da yine bu yıllara rastlar. Edebiyat ve sanat eleştirmeni olarak, özellikle çağdaş edebiyat üstüne Martí bu dönemde pek çok ürün vermiştir. 1880'lerde *Versos libres* (Özgür Şiirler) başlığı altında topladığı şiirleri, ancak 1913'te kitap olarak basılmıştır. Martí'nin bu dönem şiirleriyle gerçekçiliğe yaklaştığı, makale ve şiirlerinin konularının kaynaştığı görülmektedir. Toplumsal eleştiri ve tiranlığa karşı öğeler daha belirgindir bu şiirlerde

(“Tiranların Şöleni”, “Boyunduruk ve Yıldız” vb.). Öte yandan onun bu şiirlerini “Martí'nin en kişisel şiirleri” olarak nitelleyen Juan Marinello, José Martí üzerine yazısında, *Versos libres*'i “Martí şiirinin volkanik alanı” diye tanımlamaktadır. İçtenlik ve gergin bir ruh durumu vardır bu şiirlerde. Kişisel acılar, aşk ve özgürlük tutkusu bir bütündür. Hiçbir duygusunu gizlemez Martí. Yine Marinello'nun sözleriyle “geleceğe yürüyen bir şiir”dir bu. “Yalnız ve çağının tanığı bir ruhun çağırışı”, “derin, isyancı fakat zaferli bir acı”, “duygulu bir savaşçının türküsü, her an zayıflayan bir adamın yaralarını gösterişi”dir.

Yaşamı somut gerçekliği içinde, çelişkileriyle yansıtan “özgür şiirler”iyle Martí, şiir anlayışının kuramını da oluşturmaktadır:

“Hiçbir şiirim yapay olarak, zorlanarak, önceden tasarlanarak yazılmadı; onlar gözden fıskıran yaşlara, yaradan fıskıran kan fıskiyesine benzer.”

Söylevci, gösterişsel, tumturaklı şiire, “akademisyenler”in “resmî kalıpları”na karşı, “doğal güzelliğı”, “yaşamın bilge içgüdüsü”nü, “taze ot ve çayır çiçeğı kokan” bir şiiri savunmaktadır:

Gel şöyle atım; kolan vurayım sana
İstemiyorlar bilge içgüdüsüne uyup yaşamın
Koşasın doğal çalımınla savaş alanında.

(“Akademik”)

Martí bu yıllarda bir de otobiyografik roman yayımlamıştır; *Amistad funesta* (Mahvolan Dostluk, 1885). Aynı yıllarda çıkarmaya başladığı çocuk dergisi *La edad de oro*'da (Altın Çağ) yayımlanan “Kara Bebek”, “Uç Kahraman” gibi hikâyeleri, çocukları, ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı bilinçlendirme çabasının ürünleridir.

XIX. yüzyıl sonları, Kuzey Amerika tekellerinin Latin Amerika ve dünya pazarını ele geçirmek için mücadeleye girişme başlangıcıdır. 1890 yılına doğru Küba şeker üretiminin hemen hemen tümü Kuzey Amerika tekellerinin denetimi altına girmiş durumdaydı. 1889 yılında, tüm Amerika kıtasında ortak gümrük tarifesi uygulamak amacıyla Washington'da bir konferans düzenlendi. José Martí, bunun Latin Amerika için

tehlikesini ilk görenlerdendi. Konferans ertesi yayımlanan bir makalesinde şunları yazıyordu:

Ekonomik birlik mutlak siyasal birliği getirecektir. Alıcı ülke emredek, satıcı ülke emirleri yerine getirecektir.

Kuzey Amerika emperyalizminin Latin Amerika halkları için ölümcül tehlikesine ve ortak mücadele zorunluluğuna değindiği bir başka makalesinde şunları söylüyordu:

Birbirini tanımayan halklarımız artık tanışmalılar; çünkü omuz omuza dövüşmeleri gerekecek.

Martí, kültür ve siyasa konularındaki makalelerinde de büyük bir dil ve anlatım ustası, İspanyol dilinin üslupçusu, yenileştiricisidir. Marinello'nun tanımıyla "lirizmsiz söylenmiş tek bir sözü yoktur". Öte yandan şaşılacak bir kavrayış gücüyle, peygamberce bir ileri görüşlülükle çağının en zorlu sorunlarını yansıtabilmiştir. Kuzey Amerika emperyalizminin tehlikesi konusunda söyledikleri, yaşadığımız bütün bir yüzyıl boyunca doğrulanmış ve doğrulanmaktadır:

İşte bütün kıtada egemenliği elde etmek isteyen yırtıcı canavar, düşünüy gerçekleştirmeye başlıyor. Avrupa'yla yarışma ve dünyada başlıca güç olma arzusu yönetiyor onu. Sanayisinin sürüm bulmayan ve gelişen ürünleri için tek bir zorlayıcı pazarın kurulmasını, gelecekteki egemenliğinin güvencesi olarak görüyor. Bir an önce gemlemek gerek bu canavarı. Gerçeği cesaretle söyleyerek ve ortak düşmana karşı bir an önce örgütlenerek...

José Martí'nin bu dönemde yazdığı makalelerinde işlediği en önemli konulardan biri de ırk sorunudur. Halkı sömürgeciliğe karşı birleştirmede, emperyalistlerin bölücülüklerini önlemede bu sorunun doğru bir çözümlenmesine büyük önem verdiği görülmektedir:

İrk yoktur. Sadece, iklim ve tarihsel koşullara bağlı olarak âdetleri ve dış görünüşleri farklılaşan; fakat insansal içyüzleri,

insanları benzer kılan içbirlikleri değışmeyen çeşitli insan görünüşleri vardır.

Bir başka makalesinde aynı görüşleri şöyle belirtiyor:

Irksal düşmanlık söz konusu olamaz. Çünkü ırk yoktur. Vücutlarının yapıları ve derilerinin renkleri farklı olan insanların ruhları aynıdır. Irksal düşmanlığı ve nefreti uyandıran ve yayanlar insanlığa karşı bir cürüm işliyorlar..

Siyasal konuların yanı sıra, kültür ve eğitim sorunlarına da aydınlık getirmektedir makaleleriyle. Martí, edebiyatın “onu yaratan halkın karakterini yansıtmaması gerektiği” kanısındadır. Bir yerde “halkın kolektif bilinci” deyimini kullanıyor. Yazarın “insanda var olan en iyi şeylere inanması” gerektiği kanısındadır. Eğitimin konusunu incelediği bir makalesindeyse şu ilginç görüşlere yer veriyor:

Çürük ve sallantılı çağdaş eğitim sistemini tümünden değıştirmek gerekir. İlk eğitim, temelde pratik olmadıkça halklar için gerçek ilerleme, insanlar için mutluluk olamaz. Çocuğa onu besleyen yeryüzünün güçlerini kullanmayı öğretmek gerekir.

José Martí 1891’de *Versos sencillos*’u (Basit Şiirler) yayımladı. Kitabın önsözünde şunları yazıyor:

Yalınlığı seviyor ve içten bir duygunun açık, basit bir biçimde dile getirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Kitabını çıkardığı yıllarda Küba Devrimci Partisi kurma hazırlığında olan José Martí, şiiri şu sözleriyle tanımlayabilmektedir:

“Şiirin yasal anası duygudur. Duygusuz insan bir dize mimarı ya da görüntücü olabilir, ama şair olamaz. Siyasa ya da sosyolojiyi dizeleştiren değil; yüreğin fışkırttığı ışıkları ve kolları bir savaş tamburu gibi korkusuzca çalan, evreni zafer inancına çağırın kişidir şair.”

Martí’nin bu görüşlerinden yola çıkarak onun şiir evrenini aydınlatmayı deneyen Juan Marinello, şunları ekliyor:

“José Martí’nin şiir politikasının iki kutbu, gerçeklik ve düşselliktir. Onda gerçeklik, kendini aşma tutkusu taşır. Düş ise, yaşamdan kopuk bir şey değildir. İnsansal olan, insanda acı ve coşku uyandıran her şey şiir olabilir. Fakat otantik, bilge, kendine güvenli ve yeni bir bildiri olarak.”

Versos sencillos bir çeşit şiirsel günce niteliğindedir. Martí’nin burada yalın ve içten bir biçimle, büyük insan duygularını anlattığı söylenebilir. Bunların tümü türküşmüş, İspanyolca konuşan halkların yaşamlarıyla bütünleşmiş, “onların malı olmuş” şiirlerdir:

Ben alçakgönüllü bir kimseyim
Palmiyelerin yetiştiği ülkeden
İstemem ölüp gideyim
Şiirlerimi söyleyemeden

José Martí’nin gerek *Versos libres*, gerek *Versos sencillos*, gerekse Küba’dan uzakta olmanın kederini, yurt özlemini erisilmez bir içtenlikle söylediği *Flores del destierro* (Sürgün Çiçekleri) başlığı altında toplanan şiirleri için Juan Marinello, şu genel yargılara varıyor:

“Şair bize dünyanın bütün rüzgârlarınca berelenmiş acılı ve titreşimli yüreğini açıyor bu kitaplarla... Onların saldırgan yüzleri ve kargış korosu, aynı anda öfke ve mutluluk, tatlı ve korkunç olan, dürüstlük ve ihanet, renk ve müzik, özveri ve tensel tutku, anayurt ve gece tarafından belirlenmiştir. Böylece evrensel bir gerçeklik olmaktadır şiir... Şiir burada her an tetikte büyük bir yaşamın durup dinlenmek bilmeyen bir bilincin, alışılmamış bir görevin (herkese ruhunun tarihini göstermek gibi bir özgürlük jestinin) kanlı tanıklığıdır...”

José Martí 1891’de New York’ta düzenlenen mitingde Küba halkını yeni bir ulusal kurtuluş savaşına çağırıyor. 1892 yılında *Patria* (Vatan) gazetesini çıkarmaya başladı. Aynı yıl kurulan Küba Devrimci Partisi’ne José Martí başkan, General Máximo Gómez askerî komutan seçildiler. 1895 yılında, partinin manifestosu ve ulusal kurtuluş savaşına çağrı niteliği taşıyan *Manifiesto de Montecristi* (Monte Kristo Bildirisi) Martí ve Gómez’in imzalarıyla yayımlandı. Bildiride, “Küba’nın bağımsız ve emeğin genel hakkını ilan eden bir ülke olması için...”

emekçilerin cumhuriyetini kurmak için... zenci, beyaz, melez, tüm Kübalılar... zafer ya da ölüm kararlılığı içinde... demokrasi sancağı altında savaşa” çağrılıyorlar; ülkeyi bu kez Kuzey Amerika’ya bağlama çabasındaki ilhakçılar kınanarak “savaş Küba’yı İspanya’dan kurtarıp bir başka efendiye verme denemesi değildir,” deniyordu.

José Martí ve General Máximo Gómez Nisan 1895’te Küba’ya gizlice girerek, General Antonio Maceo’nun bir süredir başlattığı savaşta yerlerini aldılar. José Martí Mayıs 1895’te savaş alanında vurularak öldü. Martí ve arkadaşlarının başlattığı ulusal kurtuluş savaşı büyük bir halk savaşı olarak genişledi. 1898’de İspanya ve Kuzey Amerika arasında savaş patlak verdi ve Kuzey Amerika, Küba’ya girdi. José Martí’nin ülkesi, şairin yüce ülkelerinin gerçekleşmesi için yarım yüzyıldan çok beklemek zorunda kalacaktı; 1959 devrimine kadar. Fidel Castro ve arkadaşlarının önderliğinde, Küba halkının gerçekleştirdiği devrim, hiç kuşkusuz, José Martí’nin ülkelerinin ve eyleminin bir başka aşamada gerçekleşmesidir.

José Martí, ölümüne gitmekte olduğunun bilinciyle Küba’sı’na dönerken, New York’taki bürosunda, sonradan topluca yayımlandıklarında yirmi yedi büyük cilt tutacak olan (şiir, roman, mektup, makale, oyun vb. türlerinde) eserlerini bırakmıştı. José Martí’nin çağdaşı (1895 yılında New York’ta çok kısa bir süre için karşılaştıkları) başka büyük bir şair, Latin Amerika şiirinde *modernismo*’nun kurucusu, Nikaragalı Rubén Darío, şu sözlerle tanımladı çağdaşı Martí’yi:

“Kozmik bir beyin, geniş bir ruh, yoğun bir insan evreni, eylemi ve rüyayı, ülküyü ve yaşamı, destansal bir ölümü birleştiren ve Amerikasında ölümsüzlüğü güvenceleyen bir evren...”

XX. yüzyıl İspanyol dili şiirinin büyük, insancıl evrenini; yalın türkü tadını ve aynı zamanda görüntü zenginliğini kavramada, Martí şiirini tanımanın tartışılmaz önemi var. José Martí, yaşamını ülkesinin bağımsızlığına adanmış bir antiemperyalist savaşçı, sanatsal yaratmada ve var olmada halksal kaynağa varmanın zorunluluğunu tanıtlamış bir sanatçı; “insansal olan, insanda acı ve coşku uyandıran her şeyi” şiirleştirebilmiş, mekanik kafaya karşı “doğal güzelliği”, “yaşamın bilge içgüdüsünü”

savunmuş, “eylemi ve rüyayı, ülküyü ve yaşamı” birleştirebilmiş bir şairdir.

Bu kitaptaki şiirler, İspanyolca asıllarıyla da karşılaştırılarak Rusça, Fransızca ve İngilizce çevirilerinden dilimize kazandırılmıştır.

ATAOL BEHRAMOĞLU

Abdala' dan

IV. SAHNE

Espirta girer: Öncekiler ve Espirta.

ESPIRTA

Nereye gidiyorsun? Bekle!

ABDALA

Ah, anacığım
Bekleyemem.

ESPIRTA

Abdala, dur!

ABDALA

Durmak mı? Yoksa görmüyor musun
Savaşçıların beni sabırsızlıkla beklediğini?
Ah, anacığım, bilmiyor musun
Nubia'nın özgürlüğü için savaşmak gerektiğini?
Habersiz misin barbarın tehdidinden?
Görmüyor musun savaşa hazır birlikleri?
Görmüyor musun nasıl parlıyor mızraklarımız?
Ah, aneciğim, nasıl durabilirim!
Yurdumun kurtuluşu için savaşmaya gidiyorum ben!

ESPIRTA

Ama ben, anneyim!

ABDALA

Ben de bir Nubialı! Halkımız
Özgürlüğünün yazgısını bana emanet etti.
Yabancılar ayak bastı toprağımıza,
Halkımızı köleleştirdi,
Mızraklarıyla tehdit ediyorlar bizi.
Onurumuz ve tanrı bize ölmeyi emrediyor
Vatan için, zalim barbarın
Tutsağı olmamak için.

ESPIRTA

Onurun ölmeyi emrediyorsa sana
Annen de burada kalmanı emrediyor!

ABDALA

Sadece yıldırım durdurabilirdi
Abdala'nın kararlılığını, ateşini ve yiğitliğini!
İleri, ey özgürlük savaşçıları
Az sonra en önde göreceksiniz sadık önderinizi

(Savaşçılar çıkarlar)

V. SAHNE

Espirta ve Abdala

ABDALA

Bağışla beni anneciğim
Seni bırakıp savaşa gideceğim için.
Ah, gözlerimden akan bu yaşlar
Kanıtıdır korkunç tasamın
Ve yüreğimi sarsan kasırganın.

(Espirta ağlar)

Ağlama anneciğim! Kendi gözyaşlarım
Çektiğim acıyı anlatmaya yeter.
Hiçbir şey, ne ölenlerin iniltileri
Ne mızrakların ve kılıçların şakırtısı
Dumanlandıramaz kederli gözlerimi
Ve korku salamaz yüreğime.
İster cesedimi getirsinler eve
İster bilinmeyen bir asker gibi düşeyim
Hepsi bir, ah! Eğer bilseydi Abdala
Kurnaz ve korkunç düşmanın pençesinden
Kanının Nubia'yı kurtaracağını
Ah anneciğim, bir anda
Kendi eliyle akıttırdı kendi kanını.
Ben sadece senin için kaygı duyacağım ve gizleyeceğim
Gözyaşlarımı anayurt savaşçılarından.

Fakat bak, akıyor onlar derecikler gibi
Ve yuvarlanıyorlar yanaklarımdan!

ESPIRTA

Bir karış toprak için mi bütün bunlar?
Seni o toprak mı korudu çocukluğunda,
Rahminde o toprak mı taşıdı yoksa?
Yoksa gücünü ve gözü peklğini
O toprağa mı borçlusun?
Söyle, annen mi büyütüp yetiştirdi seni
Yoksa Nubia mı?

ABDALA

Vatan sevgisi
Bir toprak parçasına duyulan bağlılık değildir,
Ya da topuklarımızla ezdiğimiz çayır çimene.
O, zalime, ülkeyi boyunduruk altına almak isteyeneye
Duyduğumuz ölümsüz öfkedir.
O öfke, uyandırır yürekte
Bütün bir anılar dünyasını, ve o dünya
Hayata çağırır bizi yeniden.
Kederle zehirlenen kanımız
Ruhu dumanlandırduğında
Yatıştırır acıları, avutur bizi o sevgi
Koruyarak anıları tatlılıkla.

ESPIRTA

O sevgi daha mı güçlü
Bana olan sevginden?

*José Martí, Œirin söz
oyunlarına değil,
halk dilindeki dolaysız
anlatıma ihtiyaç
duyduęunu vurgular.*

İspanya'ya karŒı bağımsızlık m¼cadelesinin simgesi olmuŒ yurtsever, Œair ve deneme yazarı José Martí, K¼ba'nın XIX. y¼zyılda yetiŒtirdięi devrimci Œairlerin önc¼lerinden biriydi. K¼ba'nın s¼m¼rge olmaması i¼in savaŒırken bir çarpıŒma sırasında öld¼r¼ld¼. José Martí, dergi ve gazetelerde yazdığı politik yazılarıyla adını duyurmuŒ, Œiirleriyle K¼ba'da oluŒan modern edebiyata b¼y¼k katkı saęlamıŒtı.

G¼klerde Eriyip Gitmek İsterdim, Œairin çeŒitli kitaplarından yapılmıŒ bir se¼me. Se¼kiyi yapan ve Œiirleri çeviren Ataol Behramoğlu, elinizdeki kitap i¼in yazdığı önsözde, Martí'nin Œiir anlayıŒını açıklarken onun halk Œiirinin yalınlığını se¼tięini vurguluyor. Kısa, yalın dizelerle akan eseri, José Martí'nin derin insan ve doęa sevgisini ortaya koyuyor.

G¼klerde eriyip gitmek isterdim,
YaŒamın ıŒıklı ve dingin olduğu,
S¼rekli ve huzur veren bir esriklilikte,
Beyaz bulutlarda gezintilerin mutluluk verdiği
Dante'nin yıldızlar arasında yaŒadıęı yerlerde.
Biliyorum, ç¼nk¼ g¼rd¼m g¼zlerimle

...

ISBN 978-975-07-1369-9

9 789750 713699